

Конкурс відкрив для вчителя нові можливості та великі перспективи, став ще однією сходинкою до вершини професійної майстерності, відкрив багато нових граней її педагогічного досвіду, став школою самоствердження і самовираження. Тетяна Володимирівна отримала величезний досвід та багато емоцій, вражень, розкрила свій потенціал та інноваційні професійні здібності.

Лауреатами першого туру стали *Ратушина Світлана Василівна*, вчитель основ здоров'я Новоукраїнського ліцею «Лідер» Новоукраїнської міської ради Кіровоградської області, та *Гайдей Крістіна Олегівна*, вчитель основ здоров'я комунального закладу «Гайворонський ліцей № 2» Гайворонської міської ради Кіровоградської області.

Учителі-конкурсанти – без сумніву, носії змін. Участь у конкурсі «Учитель року» підтверджує бажання кожного педагога не лише реалізувати власні професійні амбіції, а й оновити, осучаснити зміст освіти. «Учитель року» дає можливість конкурсантам побачити більш широку перспективу, оскільки упродовж усіх етапів змагань відбувається обмін досвідом, а кращі його зразки поширюються на всю Україну.

Інновації для впровадження

КРЕАТИВНЕ МИСЛЕННЯ ЯК ІННОВАЦІЙНА ГАЛУЗЬ PISA-2022

Ліна БУТЕНКО,

методист навчально-методичного центру оцінювання якості освіти комунального закладу «Кіровоградський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського»

На сьогодні одним із найбільших і найпотужніших порівняльних досліджень у галузі освіти є міжнародне дослідження якості освіти PISA (Programme for International Student Assessment), яке реалізоване на початку XXI століття країнами Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР, Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD)). У великому глобальному проєкті станом на 2023 рік учасниками дослідження є майже 90 країн / економік світу. За підсумками проведення країни-учасники мають можливість регулярно отримувати об'єктивну інформацію про якість функціонування своїх систем загальної середньої освіти шляхом оцінювання грамотності (компетентності) 15-річних підлітків, які продовжуватимуть здобувати освіту на наступному рівні, або ж вийдуть на ринок праці.

Україна, як країна-учасник, доєдналася до співтовариства учасників PISA у 2016 році для участі в циклі PISA-2018. За період участі у дослідженні наша країна успішно підготувалася й провела у 2017 році пілотний, а у 2018 році основний етап дослідження та отримала за підсумками участі цінні об'єктивні дані щодо якості вітчизняної шкільної освіти. Інформація про стан української освіти певною мірою дала поштовх для прийняття низки важливих системних управлінських і концептуальних рішень у галузі вітчизняної шкільної освіти.

Зокрема, саме за підсумками PISA-2018:

- Указом Президента України №31/2020 від 30 січня 2020 року 2020/2021 навчальний рік було проголошено роком математики, відповідно до чого реалізовано з різним ступенем успішності кілька важливих заходів, спрямованих на підвищення якості шкільної математичної освіти;
- здійснено системний аналіз проєкту нового Державного стандарту базової середньої освіти з погляду відбиття в його змісті важливих аспектів функційної грамотності, визначеної в рамкових документах PISA в галузі математики, читання та природничо-наукових дисциплін, і внесено доцільні зміни до проєкту, який пізніше було затверджено як нормативний акт постановою Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 року № 8984.

Після проведення циклу PISA-2018 Україна продовжила участь у проєкті, розпочавши підготовку до наступного циклу. За 2019-2021 роки Українським центром оцінювання якості освіти, який є відповідальною організацією проведення цього дослідження, успішно підготовлений проєкт переходу з паперового формату PISA, який було обрано як основний, в циклі PISA-2018, на комп'ютерний як основний, в циклі PISA-2022. Загалом на початок 2022 року Україна була готова до якісного проведення основного етапу PISA-2022. Основний етап чергового, восьмого, циклу мав відбутися у 2021 році, однак через пандемію COVID-19 його було зміщено на рік — таким чином PISA-2021 перетворилася на PISA-2022.

Запровадження комп'ютерного формату цього дослідження надає змогу організаторам програми отримати важливу інформацію для більш амбітних і складних досліджень, забезпечує підґрунтя для ширшого аналізу освітнього контексту завдяки розширенню анкет та відкриває шлях для впровадження в межах PISA інноваційних галузей. У циклі 2012 року такою галуззю стало «Креативне вирішення проблем», у циклі 2015 року – «Спільне вирішення завдань», а в циклі 2018 року – «Глобальна компетентність». Саме ці інноваційні складові спрямовані на опанування міждисциплінарних компетентностей 21-го століття й дають змогу країнам / економікам, які беруть участь у PISA на комп'ютерній основі, оцінити здатність молоді відповідати на виклики сучасності в умовах глобалізованого, технізованого й цифровізованого світу.

Креативне вирішення проблем (Creative Problem Solving) – галузь PISA, яка зорієнтована на вивчення загальних навичок мислення учнів, здатності 15-річних підлітків вирішувати проблеми. Під «проблемою» автори дослідження розуміють ситуацію, коли людина має певну ціль, але на шляху досягнення цієї цілі наражається на певні перешкоди. Компетентність у галузі креативного вирішення проблем у PISA – це здатність підлітків застосовувати власні когнітивні процеси для досягнення поставлених цілей оптимальним способом в умовах з різними шляхами вирішення певної проблеми та прийняттям рішень щодо вибору певного способу діяльності тощо. Результати PISA в цій галузі мотивували країни спрямовувати зусилля на більш послідовне формування в учнівської молоді спроможності до вирішення проблем, що є передумовою для успіху у висококваліфікованих управлінських і технічних професіях.

Спільне вирішення завдань (Collaborative Problem Solving) – інноваційна галузь PISA-2015, що стала логічним продовженням вивчення здатності підлітків

до «вирішення проблем», була спрямована на оцінювання компетентності учнів вирішувати проблеми колективно, у співпраці з іншими. Адже очевидно, що більшість проблем у реальному житті, особливо в умовах сучасного інформаційного, цифрового, глобалізованого світу, вирішують не окремі люди, а цілі групи людей, які співпрацюють для досягнення позитивних результатів. Співпраця зумовлює ефективний поділ праці, спонукає до аналізу ситуації з огляду на різні позиції й особистий досвід кожного з учасників взаємодії, а також створює передумови для підвищення креативності та якості рішень.

Глобальна компетентність (Global Competence) стала інноваційною галуззю в циклі PISA 2018 року. Україна в циклі 2018 року обрала паперовий формат дослідження, тому українські 15-річні підлітки не змогли повною мірою долучитися до оцінювання глобальної компетентності. Повноцінна участь України в комп'ютерному форматі надала б можливість оцінити організаторам, наскільки наші підлітки здатні критично, ефективно й відповідально використовувати інформацію із цифрових джерел і соціальних медіаплатформ, залучатися до відкритої, адекватної міжкультурної комунікації, брати відповідальність за колективний добробут і сталий розвиток, оцінювати місцеві й глобальні міжкультурні виклики, розуміти й цінувати погляди людей з різних куточків світу.

Однак, незважаючи на неучасть України в оцінюванні глобального мислення в циклі 2018 року, інформацію щодо сформованості в українських 15-річних підлітків глобальної компетентності все ж удалося отримати, адже і серед питань «паперової» анкети, на які відповідали українські підлітки-учасники PISA-2018, були питання щодо їхнього ставлення до глобальних і міжкультурних проблем. Проаналізувавши ці дані, фахівці Українського центру оцінювання якості освіти опублікували п'ять мінізвітів «PISA-2018: Україна в центрі уваги», що присвячені відповідній проблематиці:

- ✓ випуск № 13 «Чи мають українські учні уявлення про глобальні проблеми світу?» http://pisa.testportal.gov.ua/wp-content/uploads/2021/05/PISA-2018_UKRinFocus_-13_2021.pdf ;
- ✓ випуск № 14 «Чи розуміють українські учні життя та світогляд людей інших культур?» http://pisa.testportal.gov.ua/wp-content/uploads/2021/07/PISA-2018_UKRinFocus_-14_June_2021.pdf ;
- ✓ випуск №15 «Чи готові українські підлітки до міжнаціонального спілкування та життя в багатокультурному світі?» http://pisa.testportal.gov.ua/wp-content/uploads/2021/07/PISA-2018_UKRinFocus_15_2021.pdf ;
- ✓ випуск №16 «Чи готові українські учні змінювати світ?» http://pisa.testportal.gov.ua/wp-content/uploads/2021/09/PISA-2018_UKRinFocus_-16_August_2021.pdf ;
- ✓ випуск №17 «Чи є в учнів можливість оволодіти глобальними та міжкультурними навичками в школі?» http://pisa.testportal.gov.ua/wp-content/uploads/2021/10/PISA-2018_UKRinFocus_-17_September_2021.pdf .

«Креативне мислення» як інноваційна галузь PISA-2022 з'явилося у поточному циклі міжнародного дослідження. Вже в цьому циклі Україна брала участь у комп'ютерному форматі PISA та провела оцінювання 15-річних підлітків з метою з'ясування їх спроможності бути креативними у вирішенні

життєвих і навчальних проблем. Оцінювання креативного мислення в PISA забезпечується інструментами тестування й анкетування. Тестування надає інформацію про здатність учнів / студентів мобілізувати когнітивні процеси креативного мислення під час роботи над завданнями, які потребують генерування, оцінювання й удосконалення ідей. Анкетування доповнює цю інформацію даними про додаткові передумови для креативного мислення учнів / студентів, у тому числі креативне ставлення (відкритість, цілеспрямованість і переконання), сприйняття їхнього навчального середовища та їхню діяльність на заняттях і поза ними.

У межах проведення дослідження увага зосереджена на тих процесах креативного мислення, здійснення яких можна обґрунтовано очікувати від 15-річних підлітків. Метою оцінювання є не виділення винятково креативних особистостей, а визначення здатності учнів / студентів мислити креативно, шукаючи й висловлюючи ідеї, і як ця здатність пов'язана з навчальними підходами, навчальною діяльністю в закладі освіти та іншими особливостями системи освіти країни.

Основним завданням оцінювання креативного мислення в межах PISA – це отримати міжнародно порівняні дані про креативне мислення учнів / студентів, які мають суттєве значення для освітньої політики й педагогічної практики країн.

Пілотний етап PISA-2022 був проведений у квітні-травні 2021 року в 58 закладах освіти України, під час якого понад 2,5 тисячі 15-річних учнів і студентів пройшли комп'ютерне тестування із ключових галузей (математики, читання та природничо-наукових дисциплін) та з креативного мислення, а також узяли участь в анкетуванні, частина питань якого стосувалася, зокрема, і практик розвитку креативності в школі та поза нею.

У Кіровоградській області пілотний етап міжнародного дослідження якості освіти PISA-2022 (регіональний координатор Ліна БУТЕНКО) проведений 13, 14, 15 квітня 2021 року (тестування та анкетування учасників дослідження) в Голованівському ліцеї ім. Т.Г. Шевченка Голованівської селищної ради, що увійшов до переліку закладів освіти – учасників пілотного етапу міжнародного дослідження. Зокрема, 53 учні 15-річного віку, що становить 98,1 % від загальної кількості зареєстрованих, взяли участь у дослідженні.

У період з 07 до 20 жовтня 2022 року в Кіровоградській області проведений основний етап міжнародного дослідження якості освіти PISA-2022 (регіональний координатор Ліна БУТЕНКО). До вибірки основного етапу Дослідження увійшли 5 закладів освіти Кіровоградської області: 2 заклади професійної (професійно-технічної) освіти - державний навчальний заклад «Знам'янський професійний ліцей»; професійно-технічне училище № 36 смт Новгородка та 3 заклади загальної середньої освіти - Олександрівський ліцей Попельнастівської сільської ради Олександрійського району Кіровоградської області; спеціалізована загальноосвітня школа I-III ступенів № 14 Кіровоградської міської ради Кіровоградської області; ліцей «Свобода» Знам'янської міської ради Кіровоградської області. Всього у дослідженні зареєстровано 191 учасник, взяли участь – 144, що становить 74,5% від загальної кількості учасників.

Варто зазначити, що організатори дослідження отримали схвальні відгуки від учнів-учасників пілотного етапу, у яких учні відзначили оригінальність і змістовність завдань із креативного мислення.

Зрештою, це і є важливим свідченням якості розроблених міжнародною командою PISA інструментів, що ґрунтуються на потужній науковій та методичній основі, основні положення якої відбито в рамковому документі, перекладену версію драфту якого пропоную до ознайомлення http://pisa.testportal.gov.ua/wp-content/uploads/2022/05/PISA-2021_ramkovyj-dokument.pdf.

28 лютого 2023 року було підписано угоду про участь України в міжнародному дослідженні якості освіти PISA-2025. Угодою між Міністерством освіти і науки України, Українським центром оцінювання якості освіти та Організацією економічного співробітництва та розвитку визначено умови проведення міжнародного дослідження якості освіти PISA-2025 (Programme for International Student Assessment) в Україні. Цей документ ставить на меті регулювання співпраці, визначає права й обов'язки сторін у підготовці та проведенні дослідження. Зібрані за допомогою PISA дані допоможуть аналітикам простежити зв'язок між передумовами і результатами освіти. Крім того, отримані результати дозволять врахувати результати освітніх вимірювань для коригування державної політики у відповідній сфері з урахуванням потреб післявоєнного відновлення України. Звіт за підсумками PISA-2022 буде опублікований у грудні 2023 року.

Список використаних джерел

1. PISA-2021: рамковий документ щодо оцінювання креативного мислення (чорновий варіант, третя редакція) / перекл. з англ. К. Шумової ; наукове редагування Т. Вакуленко, В. Терещенко ; передне слово та додатки А й Б Т. Вакуленко, В. Терещенко. Київ : Український центр оцінювання якості освіти, 2022. 131 с.
2. «Чи мають українські учні уявлення про глобальні проблеми світу?» PISA IN FOCUS 2021/13 (Травень) – © OECD 2021 (видавнича підготовка УЦОЯО, 05.2021). URL: http://pisa.testportal.gov.ua/wp-content/uploads/2021/05/PISA-2018_UKRinFocus_-13_2021.pdf.
3. «Чи розуміють українські учні життя та світогляд людей інших культур?» PISA IN FOCUS 2021/06 (Червень) – © OECD 2021 (видавнича підготовка УЦОЯО, 06.2021). URL: http://pisa.testportal.gov.ua/wp-content/uploads/2021/07/PISA-2018_UKRinFocus_-14_June_2021.pdf.
4. «Чи готові українські підлітки до міжнаціонального спілкування та життя в багатокультурному світі?» PISA IN FOCUS 2021/07 (Липень) – © OECD 2021 (видавнича підготовка УЦОЯО, 07.2021). URL: http://pisa.testportal.gov.ua/wp-content/uploads/2021/07/PISA-2018_UKRinFocus_15_2021.pdf.
5. «Чи готові українські учні змінювати світ?» PISA IN FOCUS 2021/07 (Серпень) – © OECD 2021 (видавнича підготовка УЦОЯО, 08.2021). URL: http://pisa.testportal.gov.ua/wp-content/uploads/2021/09/PISA-2018_UKRinFocus_-16_August_2021.pdf.
6. Чи є в учнів можливість оволодіти глобальними та міжкультурними навичками в школі? PISA IN FOCUS 2021/09 (Вересень) – © OECD 2021 (видавнича підготовка УЦОЯО, 09.2021). URL: http://pisa.testportal.gov.ua/wp-content/uploads/2021/10/PISA-2018_UKRinFocus_-17_September_2021.pdf.
7. Як розвинути креативність. URL: <https://osvitoria.media/experience/yak-rozvyvnuty-kreatyvnist/>.
8. Голодюк Л.С. Завдання дослідницького характеру з математики. *Вісник Черкаського університету*. Випуск 20 (353). Серія : Педагогічні науки. Черкаси : Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, 2015. С. 88-96.